

Abonamentul

Pentru monarhie:

Pe an 6 fl., 1/2 an 3 fl., 1/4 an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:

Pe 1 an 18 frs., 1/2 an 9 frs., 1/4 an 4 frs. 50 cm.

Fieca apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fie bisericescă-politică.

Insertiuni

Un sir garmond: odată 7 cr., a doua oară 6 cr., a treia oară 5 cr., și de fiecare publicațiune timbru de 30 cr.

Tot ce privește fieca să se adreseze la «Redacțiunea și Administrațiunea Unirii» în Blăș.

Anul VI.

Blăș 5 Decembre 1896.

Numărul 49.

Parlamentul.

Săptămâna trecută a fost a parlamentului. Deschiderea corpurilor legiuitoare, mesagiul de tron, constituirea dietei, au atras asupra lor atențiunea țării întregi.

Este deci și datorința noastră, să aruncăm o privire asupra acestui eveniment, de ore ce constituirea parlamentului dă nota situației politice din o țară.

Noi pururea ne-am spus vederile noastre despre constituție fără multe reserve.

Din punctul de vedere al sfintei noastre Biserici e foarte indiferentă forma de ocârmuire, ce este în o țară ori în alta. Adevăr dogmatic e numai atâta, că totă puterea e de sus, de la Dumnezeu, care e izvorul și deplinătatea a totă puterea.

De altă parte e adevărat și aceea, că Dumnezeu numai omenii a creat, ér nu împărați și regi. Prin urmare e mai pe sus de ori ce îndoelă, că puterea cea mai înaltă în societate și în stat Dumnezeu nu a dat-o indivizilor, ci a dat-o mulțimii, — societății întregi.

Este dar adevărat, că numai acel sistem de guvernare pôte fi după voea lui Dumnezeu, care drept izvor de guvernament mijlocit pune însă-și mulțimea însu-și complexul cetățenilor.

Monarhiile absolutistice nici când nu au întimpinat aprobarea Bisericii.

Isus Christos este acela, care a declarat dreptul poporului preste sôrtea mulțimii, a statului și societății.

Vorbind deci din principiu, forma monarhică de guvernare stîmpărată cu democrația parlamentară e cea mai perfectă formă de guvernare și cea mai conformă cu dispozițiile dumnezeesci.

Înse principiile teoretice și abstracte în focul vieții practice își fac proba de foc.

Dacă nu am avé de-a face cu omenii, dacă pe toți omenii i-ar conduce principiile înalte ale dreptului etern isvorit din eterna ocârmuire a lui Dumnezeu, atunci da, ar trebui să zicem cu toții, că numai forma democratică de guvernare pôte să mulțămescă îndreptățitele cereri ale cetățenilor.

Dar durere, nu e așa. Omenii sînt omenii, și mai bucurosi doresc să fie conduși, de cât să conducă însi-și.

Îmi aduc a minte de o întâmplare. Împăratul Frideric III, tatăl actualului împărat al Germaniei, asista la o defilare a unei trupe de 50.000 de omenii. Tuturora le era surprindere seriozitatea, melancolia împăratului. Îl întrebă cineva, că de ce e așa de gânditor și melancolic? El răspunde: „*Mă gândesc, ce are să fie atunci, când massa acésta va începe a gândi.*”

Dreptul de a influența asupra treburilor publice e garantat fiesce căruî cetățan de la însu-și Dumnezeu. Ori ce restrîngere a acestui drept este o vătămăre a lui Dumnezeu însu-și.

Prin urmare dreptul de a fi reprezentăți la guvernarea țării îl au cetățenii de la însu-și Dumnezeu.

Adevărul acesta trebuie să-l propagăm noi cu toții prin masele poporului nostru. Trebuie să aște poporul nostru, că el nu e obiect de pradă și de exploatare, ci este factor în legislațiunea țării. Trebuie să aște poporul nostru, că de la fiesce care vot, ce se dă pentru deputați, atîrnă direcția legală de guvernare.

Când poporul nostru o va cunoște acésta, atunci parlamente, cum e actualul parlament ungar, nu vor mai fi posibile.

Omenii în tot locul sînt omenii. În tot locul se întâmplă abuzuri, presiuni neiertate, fărădelegi. Dar alegeri, cum se fac la noi, nu se mai fac în Europa civilisată.

Ce este deci parlamentul întrunit la Budapesta?

E o chimera — reală, e o fantomă — cu trup. Parlamentul actual e batjocura sublimului principiu parlamentar, e falsificarea dreptului cetățenesc de alegere, e cea mai cinică eludare a demnității de alegător.

Dorim din inimă, ca marea armată a poporului nostru să începă a gândi. Când vor cunoște cetățenii, că în mânilor e depusă sôrtea statului, din care fac parte, atunci nu vom mai avé în capitala țării un monstru, cum e parlamentul actual.

Să grijim deci toți aceia, cari

Feuilleton.

Procesul Episcopului I. I. Clain.

Studiu de George Bogdan-Duică.

(Continuare.)

X.

Pe rînd Clain perduse tot spriginiul, în țară și imperiu, a fară de al clerului și poporului său. Mai rămase Papa, și la el plecă cu încredere.

Urma a dovedit înse, că Roma nu mai era în stare, să facă, ce Curții vieneze i-se părea neadmisibil.

Deja în Iulie 1709 residentul francez, părăsind Roma în urma unor întâmplări, care aici nu ne interesază mai de aproape, zise, că în Roma — „nu mai e papa domn”; papa Clemente XII, care urmă la 1733, era austrofil; la 1737 ambasadorul venețian Mocenigo avea deja motiv, să scrie, că: este sigur, că principii merg cu pași repezi spre despoierea scaunului roman de tôte drepturile lumesci, papii erau aduși vrînd-nevrînd, la tocmeli de pace; ér „memoria lui Benedict XVI”,

continuă Ranke, „este binecuvîntată, pentru că el decise, să facă concesiunile indis-pensabile.”¹⁾

Benedict XVI a fost papă între 1740 și 1758, în tot timpul, în care cade și afacerea lui Clain. De la Benedict Clain nu avea să aștepte mult ajutor, și dacă el ar fi cunoscut bine raportul forțelor, ce doria, să le vadă într-o luptă, care să-l salveze pe el, nu ar fi sperat atît de mult în mîntuirea sa prin scaunul papal.

Este interesant acum a costata, cum în cazul lui I. I. Clain istoriografia română a avut din capul locului informații, care adevărese și din partea istoriei noastre adevărul formulat de Ranke relativ la politica de retragere, de concesiuni a lui Benedict XVI. *Insuficiența ajutorului papal o constată Samuil Clain, care scrie²⁾: „Clain cerea de la Papa ceva ajutor, ér Papa-l mîngăia: cum că pe el crăiasa nu-l pôte depune din episcopie, pentru că n'are vină canonică, ci totuși mai bine va fi, să depună diregătoriu de voe bună, că apoi atunci va puté face papa, de*

va căpeta cuviinciosă subsistenție, până ce va trăi.” Clain a refuzat mult timp, să renunțe de bună voe, până ce, spune Samuil, „și de Papa fu silit a se lăsa de episcopie”³⁾ ce se și făcu în 17 Maiu 1751.¹⁾

Serie Samuil Clain:

„*Acesta au fost capétul episcopiei lui Clain, care avînd foarte mare rîvnă către neam și bunul de obște, spuză de pizmăși au întăritat asupra sa, până ce mai pe urmă ca jertfă învins — cădu.*”

Documente.

I

1743, August 17.

Estrasul lui Ludovic Rosenfeld din protocolul conferenței ministeriale în cauza lui I. I. Clain.

„*Posterioris hujus Diplomatis vero confirmationem, Conferentia ministerialis, per expressa dissuasit. Rescriptum R. de 17-a*

¹⁾ Dr. Grama, Istoria, p. 114, voind să explice jertfirea lui Clain și din partea Papei, atribue acésta motivul, că: „Pontificele văduse, că Clain are atâta inimic, cât cu greț va mai puté governa în pace... — Izvorul??...

²⁾ L. Ranke, Die römischen Päpste III, 176—178 și 182.

³⁾ T. Cipariu, Acte și fragmente p. 100.

chemați sîntem, de poporul nostru. Sôrtea noastră e în mâinile noastre.

Sîntem cu toții chemați a cîrmui țara.

Să lucrăm, ca poporul nostru să ajungă la conștiința sa de *legiutor*!

Atunci nu va mai reuși nimenia a cumpăra *voturi pe bani*!

Și atunci parlamentul va fi aceea, ce trebuie să fie, — depositarul adevăratului corp legiutor, — al poporului.

Constatări. — „Gazeta” și „Tribuna” au aflat de bine a da publicității amănunte din debaterile sinodului nostru arhiepiscopesc.

Față de producțiile acestea ținem a constata:

1. Că asemenea publicațiilor sînt de tot necuviincioase, de ore ce ambii redactori *en chef* de la numitele ziare ar trebui să scie, că *pertractările* sinodelor noastre sînt *secrete*, și numai *decisiunile* sînt *publice*; că prin urmare vătămarea secretului nu e spre lauda foilor, ce pretind a apăra instituțiile bisericii noastre.

2. Că cele comunicate nu sînt *exacte*. Cel ce a luat parte la sinod, *sciū*, că lucrurile nu așa s'au petrecut, pe cum le enareză foile numite. Firesce noi nu putem rectifica, de ore ce atunci am cădă și noi în păcatul, ce-l combatem.

Sapientia sat!

Pium desiderium. — „Telegraful Roman” din 26 Novembre, după ce aruncă o privire preste cele raportate, pertractate și hotărîte în sinodul nostru arhiepiscopesc ținut în luna trecută, la sfârșit mai riscă următoarele cuvinte:

„Forța noastră tot de una a fost alipirea poporului de aședămintele bisericesci.

„A fost pentru noi adevărată bătae de Dumnezeu demoralizarea poporului prin uneltiri de proselitism confesional.

„Aceia, cari pentru un favor material azi trec de la noi la biserica greco-catolică și mîne de la ea la cea a noastră, zicem credincioșii aceia nu sunt elemente morale; cu aceia nu întărim biserica, nu o oțelim la statornicie de martir pentru cauza sfîntă a bisericii, mai ales în zilele grele de acuma.

„Am luat la loc de frunte notiță despre sinodul bisericii române greco-catolice, am atins afacerile, cari aceea-și sôrte o au și în biserica noastră, și închiâm cu o dorință creștinăscă.

„Desbinarea confesională a slăbit puterea de viață a poporului român, și cel mai crâncen mijloc de demoralizare azi sînt uneltirile proselitistice.

„Necasuri de o natură se descarcă acuma asupra ambelor bisericii.

„De ar da bunul Dumnezeu, ca cel puțin în aceste zile de grea cercare să dispară dintre noi demoralizarea cauzată prin turburările confesionale.”

Sîntem de acord cu dnii de la „Tel. Rom.”, în ceea ce zic despre trecerile, ce se fac „pentru un favor material”. Nici noi nu putem aproba trecerile de la o biserică la alta, dacă ele au de motiv numai vre un favor material.

Nu mai în o privință nu ne luminează cuvintele dlor: Ce înțeleg dlor sub favor material? Aci se impun de la sine multe întrebări concrete.

Între altele îi întrebăm deci: Dacă în vre o comună bisericească, fie unită, fie neunită, ore care semidoct rîvnesc prescura, ori dacă vre un fruntaș din comună dorește, să-și facă fata preutésa, și din unul din motivele acestea se turbură liniștea parohiei și se produce într'insa desbinare, cuprind ore dlor această în conceptul favorului material?

Îi mai întrebăm apoi: Dacă vre un preot a cădă în censură bisericească și voină, să scape de censura această, se hotărește a trece la altă biserică, cuprind ore dlor motivul acesta în conceptul favorului material?

Îi întrebăm mai de parte: Dacă ore cine voină a se despărți de soțul de căsătorie va să trecă de la o biserică la alta, cuprind dlor motivul acesta în conceptul favorului material?

De cum va nu le cuprind, atunci nu sîntem de acord cu dlor.

„La situațiune.” Sub inscripția asta „Dreptatea” din I a c. serie între altele următoarele:

„Fie-care din noi urmărind cu aten-

țiune mersul cauzei noastre naționale și fazele luptelor, prin cari am trecut până în prezent, se pôte convinge, că situațiunea actuală nu e chiar îmbucurătoare, și prezentul e mai neînsuflețitoriu de cât trecutul.

„Nu de mult — în apropiatul trecut — pe timpul procesului Memorandului ce alta era situațiunea!

„Atunci aveam un comitet național tare și încheat, și un popor însuflețit aprôpe fanatic în lupta pentru drepturile sale.

„Era timpul acela un atare moment în viața poporului nostru, când conștiința de sine deșteptată în însuflețirea ei era gata la ori și ce.

„Azi înse cât de schimbate sînt lucrurile!

„Să ne dăm bine și sincer samă, să nu ne amăgim pe noi înși-ne, să punem mîna pe inimă și să mărturisim, că cestiunea și lupta noastră națională nu mai sta în înălțimea, la care at stat o dată.

„Însuflețirea în popor pe cum și în inteligență a scădă în mod hotărît, se pare că prin aer planază un ce nădușitoriu, o moleșală și apatie disgustătoare de luptă.

„Poporul nu mai e acel popor însuflețit și revoltat în conștiința sa, ca pe timpul procesului Memorandului spre exemplu. E cu mult mai rece și privește ore cumva cu neîncredere la aceia, pentru cari o dată ar fi fost gata și viața să și-o pună.

„Clasa inteligentă disgustată privește la lupta noastră dusă pe povîrnișul certelor, din care povîrniș, cei cari au dus-o, vîdînd, că o duc spre perire, zădarnic mai cîrcă, să o ridice. —

„Și ca conducători în actuala luptă stă comitetul național, *certat și desbinat în realitate, împăcat și încheat la aparință*, imposibil prin volnicia guvernului de a-și face datoria, de a-și da samă despre activitatea și ținuta sa înaintea nîmului, în fruntea căruia stă, ca să se deslușescă o dată, dacă sîntem îndestulii ori nu, cum merg trebile?

„Am făcut fidel tabloul situațiunii fără de-a ascunde nimic din miseriile și nevoile noastre, căci sîntem de principiu, ca să nu ne amăgim pe noi înși-ne, ci să vedem lucrul în adevărata lui lumină.

„Să cercăm acum după *cauzele*, cari au

Aug. 1743 motiva enumerat momentosissima hanc confirmationem vetantia. Praeter hac autem, inter alia, hoc in merito, id etiam adstruebat Conferentia, quod Aulæ non constaret, et neque ipsemet Eppus, de eo interrogatus, asserere auderet, an illud in Trannia publicatum? et an eidem contradictum fuerit? praeterea vero certum esset, praedictum Diploma ab Imperatoribus et Regibus Iosepho et Carolo VI, suo leguli modo confirmatum non fuisse: status vero Tranniae, 3ium eiusd. Diplomatis Artium, eo, quod Valachos unitos inter status computandos innueret, fundamentalibus Ppatus hujus legibus praeiudicium existimare. — Cum praeterea originale produci nequivit, ac porro universae quartae et respee Decimae, ubi eae percipi solent, uti in Comitibus et fundo Regio vel Fisco reservatae, vel Dnis terrestribus aliisque Donatoriis aut Parochis vi Donaonaliis, inveteratarumque legum collatae habentur, diploma istud, etsi aliquando expeditum fuisset, nunquam publicatum, si id aliquando fieret, contradictione partium concernentium, imo totius Provinciae oppugnaretur. Hinc confirmationem hujus diplomatis, aliorumque Eppi Klein petitorum, non tam spirituale emolumentum, quam temporalia commoda spectantium discussionem ad tranquilliores rerum et temporum statum differendum esse.

Dum itaque intuitu praetensi hujus Diplomatis perquirendi, posteriores ad R-Gubnium dispositiones ederentur, Conferentia ultro proposuit ut Diploma pro Unitis sub 16 Febr. 1699 editum, ac in Comitibus Trannicis dno 8-va Sept. 1699 celebratis, nemine contradicente publicatum, — velut Iuribus Uitorum sufficiens confirmaretur.

Notă. Diploma, despre care vorbesce textul citat, numită a 2-a leopoldină, de la 19 Martie 1701, a trecut multă vreme de apocrifă. Originea credinței, că ea este apocrifă, nu pôte fi alta, de cât vederile exprimate asupra ei de conferența ministerială sub Maria Teresia. Așa se esplică ușor și vorba episcopului Gr. Maior, că „încă pe timpul lui Petru Paul Aron s'a judecat de apocrifă”. (Moldovan, Acte sinodali, I, 182.) Isvorul lui P. P. Aron nu era, cum zice Dr. Bunea (Cestiuni, p. 73), „fôrte dubiu”, ci din contră de fôrte mare autoritate și prin urmare admis ca bun și sigur și de P. P. Aron. De aceea credința în falsitatea ei s'a și întemeiat repede, mai ales că nimeni dintre Români nu era în stare, să controleze votul conferenței ministeriale. În tot clerul lui I. I. Clain, cu episcop cu tot, nu se găsia nimeni, care să scie sigur, s'a publicat ori ba diploma în Ardeal?!

În urma punctului VI din rescriptul de

la 9 Sept. 1743, care cerea de la guvernul provincial „originalul”, ori „transsumptul autentic”, dacă s'ar afla în arhivul lui, guvernul răspunde fôrte târziu, în 12 Februarie 1745, că în arhivul său nu s'a aflat de cât o copie simplă. (Informație din L. Rosenfeld, care citează ca isvor numărul aulic 43 ex 1745.) Copii se găsia, originalul dispăruse, căci nu se afla nici în Viena, nici în Ardeal.

Când și cum dispăruse originalul trimis în Ardeal, unde trebuia să fie trimis? Nilles și Bunea, care dintre Români are singur meritul de a se fi ocupat, după Dl I. Moldovan, în special cu această chestiune, arată, că diploma „s'a publicat în totă forma în dieta Ardealului la 15 Iunie 1703 în Alba Iulia (Bunea, p. 72). Isvorul acestei dovești este o însemnare, „ex protocollo”, din colecțiunea Iesuitului Kaprinai, aflătoare în biblioteca universității din Budapesta. Din care „protocol” este scosă informațiunea? Din protocolul dietei? Cel mai vechiu protocol al dietei este cel din 1737 (Bedeus, Verfassung des Grossfürstenthums Siebenbürgen, p. 102). A trebuit deci să fie un alt protocol. Trebuia să se spună și să se caute. Să fi fost al guvernului? Chestiunea această este de o însemnătate deosebită și din cauză, că notița de la Kaprinai are o formulare, care inspiră îndoeli.

produs actuala situație, și au turburat armonia, pricinuind stagnarea luptei naționale, și să precisăm, că de presinte ce putem face?

„De și cu durere, totuși trebuie să recunoștem, că la deprimarea poporului însufleșit au contribuit mult certele fără scop isbucnite între membrii comitetului național, cari au ținut opiniunea publică în nehotărâre continuă aproape un an. Poporul când a văzut, că acei conducători ai lui, pe cari el îi îndumnezeia, și în cari și-a fost pus nădejdea întrăgă, se fac trădători unul pe altul și se certă în mod rușinos, s'a înstrăinat de câtră ei, s'a înstrăinat de luptă, și-a pierdut însufleșirea. . . .

„Se poate, că alt popor ar fi fost mai statornic în însufleșire, dar la poporul nostru a fost prea dezvoltat cultul de persoane. . . .

„Poporul nostru nu și-a dat samă, că în luptă n'ai să te ieși după „cultul de persoane“, ci când un conducătorii cade ori se face nevrednic, treci înainte fără să-l bagi în samă, fiind destul vrednic și brav spre a umple locurile goale, ci tîrît de acest „cult“ păcătos s'a dat pradă mahnirii sale sufletești.

„Și acum când comedia certei s'a sfârșit, — ne întrebăm fără voe, se poate trece așa cu una cu două preste un lucru, care a avut efecte atât de sinistre?“ —

Revistă bisericească.

Din Patrie.

În ședința de Marți a casei de sus Ilustritatea Sa Dr. Demetriu Radu a fost indus în conspectul casei magnaților ca episcop al Lugosului.

„Magy. All.“ comunică scirea, că guvernul în chestiunea congruei are de gând următoarele:

„La catolici suma de lipsă pentru congruă se va lua de la corul episcopesc și din fondul religionar, și guvernul numai în cazul extrem va fi aplicat a da ceva pentru congruă sub titlul scăderii venitelor matriculare. Din contră la preoții confesiunilor în tot locul statul

va întregi venitul anual până la 800 fl. fără considerare la fondurile de ajutorare ale protestanților. Acesta este o deosebire. Era ceealaltă e, că pe când la catolici și gr. orientali însuși statul voesce, să dea din buzunarul episcopilor întregirea congruei, carea după plac să o potă detrage de la singuraticii, pe atunci la protestanți o primesce corporațiunea autonomă, și ea o împarte preoților.“

Roma.

Consistoriul secret s'a ținut în 30 Nov. Papa a creat cardinali pe prelații Pierotti și Prisco și a preconizat mai mulți episcopi italieni. În alocuțiunea adresată cardinalilor Sfinția Sa s'a tânguit asupra raporturilor nefavorabile, între cari are să lupte biserica azi, și a espus situațiunea preoțimii.

Cum că regele Sârbiei, când a fost la Papa, a cerut episcopat catolic în Belgrad, apare și din o telegramă oficială din Belgrad, în care se zice, că regele Alesandru a rugat pe Papa, să sisteze iurisdicțiunea episcopului Strossmayer de la Diacovar asupra catolicilor din Sârbia, și să ridice în Belgrad episcopat catolic de sine stătătoriu. Papa a promis, cum că va examina afacerea, la ce regele s'a declarat aplicat a închia concordat cu Scaunul Apostolic.

Franța.

Nu numai școlile poporale catolice sînt mai cercetate de cât ale statului, ci și cele medii. Bouger, raportorul comisiunii pentru instrucțiune, constată în ședința din 26 Nov. a parlamentului, că în un singur an școlarii de la gimnaziile de stat au scăzut cu 777, pe când tot în același timp la școlile medii ale călugărilor catolici numărul școlarilor a crescut cu mai bine de 10,000 de școlari. În 1894 la școlile medii de stat umblău 85.000 școlari, era la cele catolice 80.000. La școlile de stat se fac tot felul de favoruri școlarilor. Așa din cei 85.000 școlari 18.000 s'au bucurat de

provisiune întrăgă, era din cei alalți numai 18.000 au plătit didactrul întreg. Biserica nu poate face școlarilor atâtea favoruri, și cu toate acestea școlile ei acum sînt mai bine cercetate de cât ale statului. Au nu e și acesta o dovadă, că cei ce poartă în Franța cărma și lupta în contra bisericii, nu sînt adeverații reprezentanți ai poporului francez, care e religios? Liberalismul pretutindenea falsifică voința poporului și seduce opiniunea publică.

Ultraradicalii în ședința de Lună a parlamentului din nou și-au arătat ura față cu biserica. Ei au pretins, să se ștergă cu totul din budgetul cultelor speșele prevădute pentru cultul catolic, și să se îndrumeze guvernul a renunța concordatul dintre Franța și Scaunul Apostolic. Ca semn îmbucurătoriu însemnăm, că de astă data majoritatea a respins fără discușiune pretensiunile ultraradicalilor.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Dieta țerii s'a constituit în ședința de Lună. President a fost ales cu majoritate de voturi erași Szilágyi Dezső, era vicepresidenți corifeii guvernamentali Berzeviczy Albert și Láng Lajos.

În ședința de Marți s'au ales membrii deosebitelor comisiunii parlamentare.

Ministrul de finanțe a prezentat proiectele de lege referitoare la budgetul anului 1897, la provisoriu, ce-l cere pentru cele dintâi patru luni ale anului viitoriu, și la speșele de lipsă pentru delăturarea pedecilor navigațiunii la Porțile de fer. În fine prezentă un proiect de lege spre a se pune în comerț sare ieftină pentru vite. Toate proiectele s'au străpus comisiunii finanțiare.

Mercuri a fost prima ședință furtunosoasă. Polonyi s'a ocupat de discursul tronului, cuprinsul căruia nu-l mulțămese. El interpelăz guvernul, că pentru ce în cuvintul regal nu se face nici o amintire de politica esternă, pe când în

Ea arată anume, că staturile și guvernul au făcut opoziție, recurs; și guvernul a protestat. Numai descoperirea acestui recurs ar pute să facă definitiv lumină asupra chestiunii acesteia. Pentru că tocmai notița de la Kaprainai ne convinge, că diploma nu a format un obiect definitiv tranșat în dietă, și prin urmare că de o parte dieta încă nu admisesse diploma, era de altă parte Împăratul singur nu putea să i-o impună. Ce a urmat după protestul guvernului —? Era ce nu scim din isvôre, dar ce putem deduce cu siguranță.

Se scie adecă, că până la Maria Teresia hotărârile dietei erau aprobate și publicate numai de guvern (Bedeus, I. c. p. 82), și că până atunci ele nu primiseră nici o dată sancțiunea publică a principelui (Bedeus, I. c. p. 103). Hotărârile dietei din acest timp nici n'au fost înregistrate oficial, în vre un codice. Și cum guvernul era foarte destrăbălat, fără zel și fără omenie (Schuler-Libloy, Sibenburgische Rechtsgeschichte, I. 395), este ușor a bănuși, că în guvern s'a făcut pierdut originalul diplomei, mai ales, că era un act foarte neplăcut și lui.

Împrejurările erau favorabile acestor fel de proceduri. Leopold I. este încurcat de la 1702 în războiul cu Francezii și în 1705 móre; Iosif I. (1705—1711) are de

lucru cu revoluția lui Rakoczi, în care timp și guvernul transilvan s'a desorganizat total și s'a reorganizat abia în 1713 (Schuler I. c.). Nici Iosif, nici Carol VI. nu au confirmat „în mod legal“ diploma a 2-a leopoldină, zice mai târziu conferența ministerială. Ea, diploma, nu avusese putere de drept nici o dată, dieta și guvernul împedecaseră sub Leopold I. ridicarea ei la valôre de drept, și ori ce confirmație posterioară ar fi fost deci ilegală.

Guvernul ardelean de sub Leopold I. de sigur nu a aprobat și nu a publicat diploma. Dacă ar fi aprobat-o și publicat-o, cum s'ar fi putut, ca în tot clerul român unit să nu alba nimeni cunoștință despre acesta? Cum s'ar fi putut acesta, când conform articolului XV din diploma însăși, ea ar fi trebuit să fie adusă la cunoștința tuturor, ut ad omnium, quorum oportet, notitiam valeat pervenire? Usând de un drept al său, chiar fiind trecut și prin dietă, guvernul ar fi putut împedeca publicarea diplomei!

Să nu o fi împedecat, când și el și dieta era nemulțămită, și când principele fără de consimțământul ei nu putea face legi?!

Din aceste considerații trebuie să susținem, că diploma a 2-a leopoldină a fost un act fără valôre de drept, dar care totuși a fost invocat, când nu le convenia Românilor dispoșiunile ei, a căror esecutare li-se cerea.

Î. I. Clain, lămurit asupra miseriei acesteia, a voit s'o sfîrtice și să refuze tot, ce se cerea pe baza ei, pe cum i-se refusa lui, ce, tot pe-a ei basă, cerea el.

Mai este ceva de zis relativ la diplomă sub Maria Teresia. Ea ar fi „aprobat în mod solemn“ diploma, zice Dr. Bunea, care citează aici pe Hormuzachi, și anume în Octomvrie 1743 (Fragmente II, 120). Hormuzachi spune, în adevăr acest lucru. Dar Hormuzachi greșese.

Intâi: chiar dacă de la 9 Septemvrie ar fi trecut termenul de 4 săptămâni, pe care-l fixase Maria Teresia pentru înaintarea informațiilor cerute cu privire la diplomă (Nilles, II, 553), este greu, să crezi, că deja în Octomvrie chestiunea să fi ajuns la o aprobare solemnă, mai ales că nimic nu se petrecea în Ardeal, ce să motiveze o grabă atât de frapantă, și că motivele contrare aprobării continua a fi predominante.

Al doilea: dieta ar fi trebuit să alba scire despre acest fapt și să conlucreze la crearea lui. În protocoalele ei de pe acel timp (protocole—manuscrite) nu se află nici o urmă despre acest fapt. De la 1744 până la 1746 dieta s'a ocupat numai cu rescriptul de la 9 Sept. 1743 și cu confirmaționalele privilegiilor de la 1699, nu și cu alte acte relative la uniți.

trecut tot de una se espunea, în ce raporturi se află monarchia cu puterile externe. Polonyi zice, că era de lipsă, să se dea deslășiri cu privire la complicațiunile din Orient și la scirile din „Hamb. Nachrichten“ referitoare la tratatul secret dintre Rusia și Germania. Polonyi a vorbit și în contra întreitiei alianței, care a creat monarchiei noastre o situație grea fără de a-i aduce vre un folos.

Bánffy de o cam dată numai atâta observă, că în mesagiū nu s'a făcut amintire de politica esternă din simplul motiv, că aceea de la închiderea ultimei sesiuni parlamentare a rămas neschimbată.

Kossuth a interpelat cu privire la abzicerea pactului vamal cu Austria. Răspuns nu a primit.

Mandate dietale atacate sînt 23. Se crede, că Bánffy va anula și câte va mandate guvernamentale spre a pute anula cele opoziționale. Pentru incompatibilitate încă și-au depus mandatele mai mulți deputați dietali.

România.

Regele Carol deschidēnd în 27 Oct. a doua sesiune a camerei actuale a declarat în mesagiū, că raporturile României cu toate statele sînt cele mai bune, și importanța crescēndă a României s'a vedit în anul acesta în mod deosebit. Ca dovadă aduce primirea cordială, ce s'a făcut la Moscva moștenitorului tronului și soției lui din incidentul încoronării țarului, visita onorifică a monarhului Austro-Ungariei și visita regelui sērbesc, și că raporturile normale cu Grecia s'au restabilit. Pune în prospect legi referitoare la dezvoltarea armatei, arată, că budgetul s'a îndreptat și va prezenta ceva escedent, căile ferate s'au înmulțit cu 200 km., și țara s'a ridicat economicese. Instituțiunea unei case rurale va înlesni vîndarea proprietăților mari în loturi mici, venindu-se ast fel în ajutor atât proprietarilor de moșii, cari nu găsesc cumpărători, cât și sătenilor, cărora în cele mai multe casuri le lipsese capitalul. Discursul tronului mai prevede organizarea administrativă

Al treilea: Dacă Maria Teresia ar fi aprobat la 1743 diploma, s'ar fi putut să spue tot ea lui P. P. Aron și lui Gr. Maior, că „nu scie nimic“ de aceste? (*Moldovan, Acte, I, p. 183*). Este greu, să cređi, că Maria Teresia, care avea cunoștință până și despre cel mai nefinșat țeran, care lucra ceva contra unirii saū pentru ea, să nu fi știut, ce sōrte a avut diploma în conferențele ministeriale, la care lua parte, ori care i-se raportaū fidel. Er de altă parte informația episcopului Gr. Maior încă nu se pōte pune la îndoelă; Maior seria o vorbă audită de el.

Al patrulea: Isvorul citat de Hormuzachi este o petiție din 1744, dată de episcopul Clain pentru încorporarea României uniți la națiunile recipiate. Petiția aceasta s'a scris după dieta din 1744. Până atunci înse la Curte nu fusese vorba de nici o aprobare a diplomei leopoldine.

Eū conchid deci, că Hormuzachi a făcut și aici o erōre, și nu mai insist, să arēt și cu alt fel de probe, că textul lui Hormuzachi la nici un cas nu se pōte aplica diplomei leopoldine a 2-a.

(Va urma.)

și a învățămîntului secundar, punerea judecătorilor de tribunal în condițiunea de independență și alte îmbunătățiri. Cu totul se tace despre cestia depunerii mitropolitului Ghenadie, care cestie se agită și acum cu mare patimă din partea opoziției.

Cestia Ghenadie, carea a retăcut-o guvernul în discursul tronului, aū resuscitat-o opoziționali în adunarea ținută Lunī la „Dacia“.

Conservatorii și liberalii disidenți aū ținut discursuri infocate atacānd fāvā crutare cabinetul Sturdza. La propunerea fostului ministru Fleva s'a primit rezoluția, ca cetățenii să adreseze fie care câte o petiție la parlament în cestia Ghenadie. Pe cānd voia mulțimea de 2000—3000 să mērgă cu petițiile spre camere, poliția ajutată de miliție a cercat, să impedece mergerea la camere. În urma acesteia s'a născut o pāvuelă între poliție și tumultuanți. Bătăușii și-au început executarea rōlurilor. Atāt ei, cât și poliția aū pătruns în salele universitații, unde amestecāndu-se cu studenții aū rānit pe mai mulți.

Despre cele întimplate a fost încunoscițat regele, și acesta a convocat consiliul de ministri. După consiliū cabinetul Sturdza și-a dat dimisia, și regele a primit-o. Noul cabinet se va compune tot din liberali. Cu compunerea lui a fost încredințat Aurelian, presidentul camerei.

În Viena s'a primit cu părere de rēū cāderea lui Sturdza. Crisa ministerială nu va schimba atitudinea României în politica esternă.

Italia.

Parlamentul s'a ocupat întâia oră de pacea dintre Italia și Abisinia în ședința de Lunī. Ministrul president Rudini a declarat, că dorește, să se pertracteze cestiunea Africei încă în aceeași ședință. Dalparme, aprōbă pacea cu Abisinia. Ce privesce viitorul, dorește, ca guvernul italian să se pōrte cu cele mai bune și mai loiale intențiuni, ca ast fel Italia să nu mai aibă de lucru cu Abisinia. Italia pe lāngă recompensă corēspundētoare ar trebui să abzică în favorul Abisinei de acele ținuturi, cari și alt cum nu-i aduc nici un folos. Propunerea lui Dalparme a intrunit consensul majorității. Socialiștii pretind, ca Italia să se retragă cu totul din Africa.

E vorba, că și între Italia și Rusia ar esista un tratat secret de asigurantă, în sensul căruia, dacă Italia ar fi atacată de Franța, Rusia ar avē să întrevină în interesul celei dintăi.

Bulgaria.

Alegerile pentru sobranie, după raporturile semioficiōse aū decurs în ordine bună și s'au terminat cu triumful partidului guvernamental. Dintre capiil partidelor opoziționale nici unul nu a fost ales. Stoilov vede în rezultatul alegerilor o aprobare a politicii sale. Opoziția în necasul sēū a inscenat o demonstrație la palat. Pōte, că majoritatea lui Stoilov va fi ca și a lui Bánffy al nostru.

Răspunsul Regelui.

Nr. 4083. pres.

Ministrul r. ung. de culte și instrucția publică.

Sînt fericit a încunoscița pe Esceleța Vōstră cu tōtă onōrea, că Maiestatea Sa ces. și apost. reg. în sensul comunicatului cancelariei de cabinet de dto 20 a c. Nr. 4. corr. pentru manifestarea telegrafică de omagiū insinuată prin Esceleța Vōstră în 17 a c. din sinodul gr. cat. ținut în Blaș s'a îndurat a-și esprima mulțămita Sa preagrațioasă.

Primiți Esceleța Vōstră espresia sinceră a stimei mele deosebite.

Budapesta 2 Decembre 1896.

Wlassics.

Rusia și Austria.

Rusia e împărăția cea mai estinsă de fața pămîntului. Ea în privința acēsta întrece tōte împărățiile trecutului și prezentului. Mai mult de jumătate din teritoriul Europei e al Rusiei, și ea își întinde teritoriul sēū cel neînterupt preste două continente și cuprinde a șē-a parte din întreg uscatul planetului nostru, adecă 22.429.998 km □. Pe timpul lui Petru cel Mare, care a făcut în Rusia conscripția cea dintăi, Rusia, carea Leibniz o punea pe o trēptă cu Abisinia de pe atunci, și carea abia scāpase de jugul mongol, ave 14 milioane de locuitori. Eră conscripția din 1891 ne grāesce de 119.106.872 locuitori ai Rusiei. Nici un stat din lume nu a urmārit scopurile politicii sale cu potrivire așa de energică, cu constanță așa de vedită, cu tenacitate așa de fār de crutare și cu răbdurie așa de neobosită. Și de aceea nici un stat nu pōte arēta rezultate așa de uriașe de ale puterii expansive teritoriale ale politicii sale, și nici un stat chiar și după rezultate așa de uriașe nu continuă cu atāta rīvună a dori să se tot estindă, ca Rusia, carea nu numai în Asia împinge metele sale înainte de la etapă la etapă, ci-și lārgesce și în Europa în chip iresistibil sfera sa de putere.

Întemeiătorul puterii celei uriașe a Rusiei a fost Petru cel Mare, din casa Romanow, născut în 1672, carele în 1721 s'a numit pe sine întâia oră Țarul tuturor Rușilor. Ori cum s'ar judeca asupra vieții lui celei familiare și asupra patimilor lui, aceea totuși trebuie să se recunōscă, că el a fost un hārbat de o momentositate culturală hotărîtore pentru împărăția sa. un hārbat de capacitate înaltă de hārbat de stat, de o energie mare și rară a voinții, de o activitate multilaterală, și care nu scia de popas. Cānd a murit în 1725 planurile lui, cele ce priviaū de parte în viitorii, nu aū mers cu dînsul în mormînt. Dimpotrivă principiile și scopurile lui se condensară pe încetul, până se prefăcură în politica aceea tradițională, carea începēnd de la mōrtea lui Petru cel mare o pāzese neînterupt atāt toți autocrații rusesci cât și toți sfetnicii lor. În lāuntru autocrație absolută chiar și în sfera religiei, în a fară un bold spre cuceriri, care pare a fi nesăturat. Asta a fost signatura politicii rusesci începēnd de la Petru cel Mare și până astăzi. De aceea se vorbesce în Europa apusauă despre un „testament politic al lui Petru cel Mare“, a căruī esistență adevērat că Rușii o nēgă. În anul 1863 a apărut în Bruxelles broșura „Napoleon I

auteur du testament de Pierre-le-Grand" a nume cu scopul de a contesta existența aceluși testament. Era în anul 1876, când cestia orientală amenința a se îmbrăca în o formă acută, imperatul Alesandru II într'o convorbire, ce o avu cu ambasadorul englez din Petersburg lord Loftus, a negat existența pretinsului testament, era cancelarul Gorceiacof într'o scrisoare, ce a trimis-o ambasadorului rusesc din London Șuvalof, a înșirat credința în testamentul acela între „poveștile băbești” și mai ales silința rusescă spre Constantinopol o a declarat de „mitologică mitică”.

Duplicitatea în politică încă se ține de testamentul lui Petru cel Mare, și de aceea negarea lui din parte rusescă nu are să se ia prea în serios; a fără de aceea nu trebuie să fie vorbă de un testament în sensul cel mai strâns și mai propriu. Faptă e, că I. Cassera a fost cel dintâi, care în „Histoire de Catherine II., Paris 1800” grăește despre un testament politic al lui Petru cel Mare și spre dovedirea lui se provacă la memoirele manuscrise ale lui Magnan. După aceea M. Lesur în „Des progrès de la puissance russe depuis son origine jusqu'au commencement du XIX. siècle, Paris 1812” comunică un resumat din însemnări politice „secrete, provenitoare de la mâna lui Petru I” și păstrate „în arhivele private ale împăraților rusești”; resumatul cuprinde patru spre zece articuli. În anul 1836 F. Gaillardet în „Mmoires du chevalier d'Eon, Paris” a publicat cuprinsul verbal al pretinsului testament zicând, că Petru cel Mare a recomandat îndrumările lui spre băgare în samă și observare neîncetată, „pe cum Moisi recomandase poporului Iudei tabulele legii”. Publicația cea mai cunoscută, care tractează despre obiectul nostru, e cea a lui L. Chodzko în „La Pologne historique, litteraire, monumental et illustré, Paris 1839”, carea cuprinde asemenea patru spre zece articuli și în cele esențiale consună cu resumatul lui Lesur. În consonanță cu tendințele așa numitului testament între raporturile lui Sigismund v. Pezold, consilier saxon și mulți ani resident în Petersburg, se află de la anul 1747 un elaborat, care acest diplomat laudat ca foarte ager la minte și vrednic de încredere l-a scris cu mâna sa, și care poartă inscripția: „Einige Excerpta aus den eigenhändigen Instructionen und Schriften Peters I., das Verhalten Russlands mit dem Könige von Polen betreffend.” Pezold raportează cu de-amăruntul, cum scrierile politice rămase de la Petru s'au găsit pe timpul împărătesei Ana în scurtă vreme după începutul guvernării ei (1730).

Ajunge, că lumea e în drept a grăi despre un „testament politic al lui Petru cel Mare”, și e mai mult de cât verosimil, că există și îndrumări scrise de mâna lui Petru cel Mare. Aere perennius grăește în sensul acestui testament referitoriu la Europa aceea, că Petru însuși, de o parte pentru ca să facă imperiului său cale spre apus, a cucerit ținuturile de lângă Marea Baltică, de unde apoi ablegații rusești puteau să conducă după placul Rusiei politica în Svedia, Dania și Polonia, era mai târziu a putut să se desvôle o prietinie foarte mare între Rusia și Prusia, era de altă parte pentru ca Rusia să aibă un punct de mănecare în acțiunea plănuită în contra Turciei, a cuprins malul vestic și sudic al lacului Caspic. Cu conse-

cință brutală până la barbarie au șters apoi urmașii lui Polonia de pe fața pământului. Era răzîmându-se pe prietinia Prusiei a putut Rusia să declare în anul 1870 puterilor europene, că nu se mai privește de legată prin hotărîrea aceea a păcii din Paris de la anul 1856, care opria formarea unei flote rusești de război în Marea Neagră; prietinia Prusiei a mijlocit, ca conferența din London de la 1871 să ia declararea aceasta spre știință. Rusia se afla acum înaintea porților Constantinopolului, și Alesandru II a putut declara succesul acesta al său de o „învingere nesângeroasă câștigată asupra Europei”.

De la 1871 era a ajuns la maturitate un patrariu de veac de politică rusescă. Raporturile de înrudire a dinastiei țarilor s'au estins la miazănoapte preste Copenhaga până la Londra, era la miazăzi preste Bucuresci până la Atena. Era într'aceea mai cultivă Rusia pe peninsula balcanică și solidaritatea națională și bisericească a panslavismului. „Singurul prietin” din Muntenegru isprăvesce lucrul avantpostului, Coburgul apostat e încătușat, er Sârbia adusă la sapă de lemn se însuflește nespun pentru ruble. În apus colosul rusesc a închiat cu Franța republicană o prietinie de tot nefirescă și chiar în zilele trecute țarul a dat unei princese slave dispensare, ca să trecă la catolicism, numai pentru ca ast fel politica rusescă să aibă mână mai liberă și în hotărîrea raporturilor Italiei față cu alte împărății. Adevărat că Rusia va deveni periculoasă Europei centrale, numai după ce elementele din lăuntrul imperiului vor înceta a mai fi antagoniste unul altuia, și după ce masa poporului va fi ridicată la aceeași treptă morală și intelectuală cu popoarele vecine. și după ce cultura materială va fi învins greutățile acelea, care le formază împrăștierea milionelor de popor preste un teritoriu așa de uriaș. Se poate, că urearea pe tron a țarului Nicolae II a inaugurat perioada acesta de recolecție și dezvoltare internă. Se poate și aceea, ca Prusia în scurtă vreme era se ajungă în prietinia cea mare de odinioară cu Rusia. Destul că Austro-Ungaria a fost de o cam dată învrednicită cu aceea, ca dintre toate împărățiile europene să primescă mai întâi vizita tinerului țar, și organele oficiose din Rusia și din Austro-Ungaria de o cam dată au intonat la poruncă ode la adresa păcii asigurate. — de o cam dată, de și tot cam pe atunci se vedeau de cătră Constantinopol fulgerături roșii ca sângele, și de și principele Lobanof, păzitorul cel mai credincios al păcii rusești, a fost răpit fără de veste din mijlocul celor vii, — de o cam dată, și apoi?

Vom să dăm cuvîntul unui bărbat nebănuit, care a scris pe larg răspunsul la întrebarea acesta într'un memorandum publicat în anul 1864 sub titlul „La politique de présent”. Se zice, că memorandumul acesta s'a scris la mandatul principelui Gorceiacov și a avut să dea țarului Alesandru II instrucție. În memorandumul acesta, ca și cum acesta s'ar înțelege de la sine, strivirea Austriei și a Turciei și adunarea tuturor popoarelor slave sub flamura rusescă se consideră de scop al politicii cabinetului împărătesc rusesc.

„Austria,” zice memorandumul, „e compusă din o mestecătură de naționalități, care n'au legătură între olaltă, și dintre care cea dominantă (germană) e cea mai slabă în privință numerică. Din toate părțile espus contacturilor inimice ale Europei, imperiul austriac

e ușor vulnerabil și se susține numai prin un echilibriu curios. Din contră Rusia reprezintă o naționalitate omogenă, care numai la hotărîrea sale cele mai extreme și-a agregat câte va rase eterogene, care le stăpânesce cu pondul forței sale. Rusia are puțin contact direct cu Europa și e inatacabilă. Contrastul acesta e frapant: e contrastul dintre un popor, care se află în descompunere, a cărui dăinuire trebuie să escite mirare, de ore ce căderea lui e inevitabilă, și dintre o națiune puternică, ce stă în flăcarea puterilor sale, și căreia îi este rezervat un viitoriu uriaș. Șansele sînt neegale. Austria poate să ne strice, de ajutorul ei, har Domnului, nu avem lipsă; ea fără de noi nu ar pute să existe, și nouă ne-ar fi ușor, să ne facem stăpâni preste ea cu prilejul cel dintâi. Dar asta de o cam dată nu e în interesul nostru. Până când naționalitățile, din care se compune Austria, nu s'au dezvoltat până la organizația aceea politică și socială, care le face cu putință o existență neatîrnătoare, delaturarea unei autorități centralizătoare, care ține naționalitățile acestea la olaltă, ar da signalul spre o descompunere, care ne-ar fi în tocmai așa de periculoasă nouă ca și lor. Dezvoltarea treptată a popoarelor Austriei la viață politică e a fără de aceea în firea lucrului, mai ales de când au suferit naufragiu încercările politicii austriace de a sugruma naționalitățile acestea prin germanizare. Austria nu poate să nu recunoască naționalitățile din cestiune și să le concedă loc în reprezentarea imperiului. Noi avem să lăsăm, ca cestiunea acesta să ajungă la maturitate, așa că noi din partea noastră (rusescă) dezvoltăm elementele acelea morale, care întăresc legăturile noastre cu soții nostri de viață și de credință. Er într'aceea raporturile noastre față cu Austria vor trebui să se îmbrace într'o formă, care satisface pe deplin pretensiunilor prezentului fără de a păgubi cele ale viitorului.”

Și lucru de mirat, în Austro-Ungaria sînt câte va naționalități, care de și sînt de totului tot străine de tendințele rusești și sînt de o potrivă periclitare de tendințele acestea, și cu toate acestea sînt așa de orbite de șovinism național, cât se urese una pe alta până la mörte!

După „Die Wahrheit”.

Noutăți.

Visita presidentului Faure în Rusia. Presidentul Franței va întorce țarului vizita în anul viitor. Se zice, că Faure va călători în Rusia numai la vară. Călătoria vre să o facă pe mare, ca să nu fie silit a trece prin teritor german.

Statistică interesantă. „M. All.” scrie, că în Austria Jidovii fac numai 5 procente din întrégă populațiunea. Raportul ministeriului austriac de justiție înse arată, că în afacerile criminale sînt cu mult mai bine reprezentați. Așa la furturi Jidovii fac 9.6%, la înșelăciuni 15.2%, la calumnii 17.4%, la falimente frauduloase 34.9%, la cămătărie 67%, ba în Galiția 87.5%.

Monumentul milenar de la Zimony. Deputatul Franc a interpelat în dieta croată în cestiunea numitului monument, care, — zice el, — e în ochii Croaților ca și al lui Hentzi din Budapesta în ai Magiarilor.

Prima rigorosantă la universitatea din Budapesta. Vilma Wortha n. conv. Hugonay a susținut în 27 Nov. primul rigoros la facultatea de medicină. Ea a obținut deja mai înainte la Zürich diploma de dr. în medicină.

PARTE SCIINTIFICĂ-LITERARĂ.

Jertfa creștinilor.

Comentar al Liturgiilor bisericilor grecesci.

(Continuare.)

3. *Arderea jertfei.* Mai la deal am arătat, că în cultul rînduit de Dumnezeu prin Moisi arderea jertfei încă forma un moment constitutiv în procesul acela de satisfacție, care se sevârșia în jertfele cele sângerose. În arderea aceea se sevârșia adecă prin mijlocirea preotului abținerea reală din partea celui ce aducea jertfa. Arderea acésta avea deci caracter de satisfacție. Dar dacă așa este, atunci deja a priori avem să presupunem, că arderea jertfei va fi avut și însemnare tipică, și că ea în ore care chip și-a aflat împlinirea în opera de împăcare a lui Christos. „Christos ne-a iubit pe noi și s'a dat pe sine pentru noi aducere și jertfă lui Dumnezeu *întru miros cu bună mirésimă*“ (Ef. 5, 2). Apostolul scriind cuvintele acestea a considerat jertfa lui Christos fără îndoelă din punctul de vedere al arderii sacrificiale. Ni-se impune înse acum întrebarea, că în jertfa lui Christos idea cuprinsă în arderea sacrificială în ce chip și-a aflat împlinirea?

În cultul dumnezeesc cel rînduit prin Moisi arderea sacrificială fiesce că trebuia să urmeze după junghiarea animalului de jertfă și după stropirea sângelui lui, căci al mintrea omenii ar fi fost nevoiți, să dea focului sacrificial animale vii, ceea ce ar fi nutrit în omeni cruzimea. Înșirarea aceea a acțiunilor sacrificiale o impunea a fără de aceea și motive interne. Jertfitorul mărturisia mai întâiu, că e păcătos, că prin păcat s'a făcut vrednic de pedepsă de morțe. El da apoi lui Dumnezeu în chip simbolic viața sa spre morțe de pedepsă și de jertfă prin aceea, că substituindu-și un animal vërșia sângerelui lui în mâinile preotului și lăsa, ca acesta să aplice altariului sângerelui acela sacrificial. Înse darea acésta a vieții era numai simbolică, ér Dumnezeu nu putea să se îndestulească numai cu o jertfire simbolică a vieții. De aceea urma acum în arderea sacrificială jertfirea reală a unor obiecte de proprietate meite spre nutrirea vieții. Ast fel renunțării simbolice la viață i-se înșira renunțarea reală la o proprietate menită spre nutrirea vieții. Acestor două momente la olaltă le corăspundea ca efect împăcarea cu Dumnezeu.

În jertfa jertfelor, carea a adus-o Christos, jertfitorul Christos nu a avut să jertfescă o viață substituită, ci viața sa proprie. Dar cu morțea se sfârșesc orî ce pătimire și lucrare și orî ce acțiune sacrificială. Ceea ce corăspunde arderii sacrificiale din L. V. în jertfa L. N., se înțelege deci de la sine, că nu a putut să urmeze după morțea lui Christos, ci a trebuit sa să coincidă într-o clipă cu morțea acésta, sa să-i premérgă.

În arderea sacrificială tipică din jertfele L. V. se deprindea renunțare reală cu scopul de a împăca pe Dumnezeu. Acestei renunțări trebuia să-i corăspundă asemenea o renunțare și în jertfa lui Christos. Dar în ce a constat renunțarea acésta? Fără îndoelă nu în renunțarea cea mai mare, în renunțarea aceea, carea a deprins-o Christos dând de bună voe viața sa spre morțe. Renunțarea asta a fost adecă prefigurată prin junghiarea sacrificială, și pe cât e de cert, că în jertfele L. V. junghiarea se deosebia de ardere, în tocmai așa și în jertfa lui Christos va trebui, ca renunțarea prefigurată prin arderea sacrificială să se deosebescă de cea prefigurată prin junghiarea sacrificială. Și întru adevăr în L. N. de multe ori se aduce în legătură strînsă patima lui Christos cu morțea lui. Mt. 16, 21: „De atunci a început Isus a spune învățăcelilor săi, că se cade lui — multe a *pătimi* de la bêtărâni, și de la archierei, și de la cărturari, și a se omori.“ V. și Mr. 8, 31. Scriitorii L. N., — fără îndoelă avënd în aintea ochilor mai ales cele ce se cuprind la Isaie c. 53, — ne spun, că patima asta a prezis-o Dumnezeu prin profeții săi. Așa Fapt. 3, 18: „Ci Dumnezeu cele ce mai în ainte a vestit prin gura tuturor profeților săi, că va *pătimi* Christos, a plinit așa.“ 17, 3: „Pavel — *grăia lor din Scripturi* dovedindu-le și arătându-le, că s'a cădut lui Christos, să *pătimescă*.“ V. și Mt. 16, 21; Luc. 24, 25 urr. Deja și numai din acésta ne putem căștiga convicția, că patima lui Christos a fost de mare moment în opera de răscumpărare. Dar Apostolii vorbesc încă și mai limpede despre însemnătatea acestei patimi. Ei ne spun, că Christos prin patima sa a trebuit să deprindă ascultare spre mântuirea omenilor. Evr. 2, 17: „Dator era întru tôte a se aseména fraților, ca să fie milostiv și credincios archiereu întru cele ce sînt cătră Dumnezeu, ca să *curătescă* păcatele poporului. Că întru ceea ce a *pătimit* însu-și fiind

ispitit, pôte și celor ce se ispitesc, să le ajute.“ 5, 8: „Și măcar că era Fiú, dar a învățat *ascultarea din cele ce a pătimit*, și sevârșindu-se s'a făcut tuturor — *causă de mântuire večnică*.“ Ei ne spun, că patima lui a fost condiția intrării lui în mărire. Luc. 17, 25: „*Întăiu se cade lui mult a pătimi*.“ 24, 26: „Aú nu se cădea, să *pătescă* Christos acestea, și să între întru mărirea sa?“ Ei ne spun, că ea a fost satisfacție în locul nostru. I Petr. 2, 21: „Christos a *pătimit pentru noi*.“ Ba pentru legătura cea strînsă, ce a fost între patima și morțea lui Christos, ei de multe ori amintesc patima în locul morții, identifică patima cu morțea. Luc. 22, 15: „Cu dor am dorit, să mănănc aceste pasci cu voi mai înainte de patima mea.“ Evr. 13, 12: „Isus, ca să sfințescă pe popor cu sângereli săi, a fără de pörtă a *pătimit*.“ II Petr. 2, 21; 4, 1: „Deci *pătimind* Christos pentru noi cu trupul șel.“

Acum întrebăm, ore suferințele acestea de morțe ale lui Isus, cari în L. N. se relevă cu atăta statornicie și insistență, să nu fie fost și ele prefigurate în cultul sacrificial al L. V.? Ori döră să fie avut ele dimpreună cu morțea Domnului prefigurarea sa numai în junghiarea animalului de jertfă? Adevărat, că junghiarea pentru animal încă era o patimă, era pătimirea morții; și dacă pe Mântuitorul l-ar fi lipsit de viață în chipul cel mai simplu, bună oră prin decapitare, chiar și numai o morțe ca acésta încă ar fi fost deja o patimă. Dar morțea lui Christos a fost pregătită și încunjurată cu patimi de tot estraordinare, așa de estraordinare și de cumplite, cât deja profetul Isaie le amintesc a nume și cu de-adinsul și nu le privește numai ca nisce patimi, cari coincid cu suferirea morții. În acestea amîndoué ni-se pare, că și-a aflat împlinirea arderea sacrificială din cultul L. V. Arderea acésta, pe cum am zis la timpul său, era o renunțare cu scopul de a espia păcatul isvorit din gustare oprită, și o abținere cu scopul de a espia vina cea mare a neascultării. De la muntele maslinilor și până la respirarea cea mai de pe urmă de pe cruce a pătimit Isus nespuse de mult în sufletul și în trupul său. În patimile acestea a deprins o renunțare amară și o ascultare grea, o renunțare și o ascultare, față cu cari abținerea și renunțarea, ce se deprindea în arderea din jertfele L. V., a fost numai o prefigurare slabă.

Ródele jertfei de pe cruce.

Arborele crucii a fost udat cu sângereli, ce a curs din trupul Mielului. De aceea ramii lui sînt încărcăți cu flori de ale grației și cu róde de ale vieții, și frunzele lui, cari nici când nu veștezesc și nu cad, sînt „spre sănătatea némurilor“ (Apoc. 22, 2). Vom, să considerăm acum puțintel ródele acestui arbore.

Răscumpărarea, ce s'a sevârșit pe lemnul crucii, chiar și pentru ângerii e o taină pe cât de atrăgătoare, pe atât de nepătrunsă. Deja și numai din atăta putem conchide, că ródele răscumpărării trebuie să fie nespuse de bogate și de prețioase. Privesce la cruce, — ce jertfă se aduce pe ea! Ce trup e acela, care se ucide acolo! Ce sângereli e acela, care se varsă acolo! Ce viață e aceea, carea se strivesce acolo! E trupul, e sângereli, e viața Dumnezeu-Omului, așa dară darul de jertfă cel mai sublim, care se pôte închipui. Și darul acesta de jertfă nemăsurat de prețios îl aduce lui Dumnezeu pentru mântuirea a tótă lumea archiereul Isus cel nemărginit de sublim cu intenția sacrificială cea mai deplinită și în chipul cel mai deplinit. Neestimabilă, nemărginit de bogată are deci să fie comóra aceea de grație și de mântuire, carea s'a cumpărat cu un preț așa de mare, cu prețul unei jertfe ca acésta. Întru adevăr, prin sângereli lui Christos avem noi nu numai răscumpărarea din tot păcatul și din tótă pedepsă, ci și bogăția și prisosința tuturor grațiilor; prin morțea lui Christos Dumnezeu nu numai „ne-a scos pe noi din puterea întunecului“, ci ne-a și „mutat la împărăția Fiului dragostii sale“ și „ne-a făcut pe noi spre împărțășirea moștenirii sfinților întru lumină“ (Col. 1, 12 ur.). Prin Christos avem noi „prisosința bunătății și a darului dreptății“ (Rom. 5, 17); că „unde s'a înmulțit păcatul, acolo a prisosit darul“ (5, 20). Din pulvere, din adâncul miseriei ne-a scos și ne-a ridicat Domnul și ne-a așezat alătura cu ângerii; el ne-a ridicat la o înălțime, vrednicie și glorie, pe cum inimă de om nu ar fi putut să presimțescă ori să dorască. „Dumnezeu bogat fiind întru milă, pentru multa dragoste, cu carea ne-a iubit pe noi, — cei ce eram morți cu păcatele, împreună ne-a înviat întru Christos, — și împreună cu dînsul ne-a sculat, și ne-a așezat întru cele ceresci în Christos Isus, ca să arete în vécurile cele viitoare bogăția darului său cu bunătate

spre noi întru Christos Isus" (Ef. 2, 4 urr.). Cât de îngrozitoare e prăpastia miseriei și ticăloșiei, din care ne-a scăpat jertfa crucii! Și cât de fericitoare sînt „cele ceresei“, cu cari Dumnezeu „ne-a binecuvîntat pe noi — în Christos — după bogăția darului lui, care l-a preamîntit întru noi!“ (Ef. 1, 3 urr.)

Prin căderea protopărinților întreg nîmul omenesc se prăpăstuiase în miseria cea mai adîncă și mai ticăloasă. Păcatul cu urmările lui cele amare zăcea asemenea unei sarcini nădușitoare pe coboritorii lor cei esilați din raiu. Singur numai Dumnezeu putea să ajute și să mîntuiească pe omenii cei căzuți. Ei sufletește erau morți, erau adecă despoiați de viața cea supranaturală a grației și lipsiți de fericirea cea veșnică. Ei de aceea din puterile sale erau de totulul tot incapabili a presta satisfacție pentru vină și pentru pedepsă și a împăca dreptatea dumnezească, și tot așa de incapabili erau ei și a dobîndi și a merita din nou grația adopțiunii dumnezeesci și moștenirea ceriului, cari le perduseră.

Fără de milostivirile lui Dumnezeu omului păcătos nu i-ar fi rămas alta, fără numai ca prin suferințele și necasurile cele lipsite de mîngăiere ale timpului să trecă la chinuri și munci vecinice și fără de sperare. Starea acésta ticăloasă s. Scriptură cu tot dreptul o privesce și o reprezintă ca robie grea sub stăpînia cea tiranică a satanei.

Sermana și neferita omenime a scăpat-o din tóte acestea Christos prin mórtea sa de jertfă. El pe cruce nu numai a prestat satisfacție deplină pentru tóte păcatele lumii, ci ne-a și redobîndit și remeritat tóte bogățiile grației. Patima și mórtea lui a avut virtutea și eficacitatea *satisfacției* și a *meritului*. Prin comóra de satisfacție și de merit cea cuprinsă în jertfa sa de pe cruce Christos a plătit dreptății dumnezeesci pentru noi un *preț de răscumpărare* atît de strălucit, cît Dumnezeu ne-a scăpat din robia satanei și éra ne-a primit de fiu adoptiv.

(Va urma.)

Ben Hur

saŭ

Zilele lui Mesia

de Lew. Wallace.

(Continuare.)

III.

Sclavul de galeră.

Patru zile ținuse deja călătoria, și Astrea, — asta era numele năii, — visla deja în Marea Ionică. Ceriul era senin, și vîntul sufla, ca și cum ar aduce pe aripile sale bunăvoința tuturor zeilor. Arriŭ spera, că va ajunge flota încă înainte de a intra în golful de la țermul răsăritean al insulei Cythera, cel ce i-se determinase de locul, în care se va aduna flota întrégă. El petrecea deci tot timpul pe pod în așteptare neliniștită. El era cu băgarea cea mai mare de samă la tóte, cele ce se referiau la naea lui, și preste tot era fórte indestulit. Când ședea în caută în scaunul său, gîndurile lui se întorceau neîncetat la vislașul de pe banca numărul 60.

„Cunosc pe omul acela, care tocmai acum vine de pe banca ceea?“ întrebă el în sfârșit pe hortatorul.

Chiar se făcea schimbarea vislașilor.

„Numărul 60?“

„Da.“

Hortatorul își pironi ochii la vislașul, care tocmai trecea pe dinaintea lui.

„Pe cum scii, naea numai cu patru săptămîni înainte de asta a ieșit gata din mîna arhitectului. Personalul de pe ea imi e în tocmai așa de nou ca și naea însă-și.“

„El e Iudeu!“ observă Arriŭ gînditoriu.

„Nobilul Arriŭ are ochi ageri!“

„E fórte tînér!“ continuă Arriŭ.

„Dară e cel mai bun vislaș al nostru,“ zise cel alalt. „A dese ori am băgat de samă, cum visla sub apăsarea brațului lui era aprópe să se frîngă.“

„Ce temperament are?“

„E ascultătoriu. Mai mult nu scii. O dată m-a îndreptat o rugare.“

„Ce fel de rugare?“

„A dorit, ca să-l las, să visleze alternativ și de-a dreapta și de-a stînga.“

„Motivatu-și-a cu ceva rugarea?“

„El a băgat de samă, că omenii, cei ce lucră tot de aceea-și lature, se diforméză. A mai adaus și aceea, că dacă o dată cu prilejul unei furtuni ori al unei bătălii ar pute ușor să se vadă în fața necesității unei schimbări grabnice a locului, atunci nu i-ar pute lua folosul.“

„Perpol! Idea asta e nouă. De altmintrea ce ai mai observat la el?“

„E mai curățel de cît soții săi.“

„În acésta e Roman,“ zise Arriŭ indestulit. „Nu scii ore ce din istoria lui?“

„Nici un cuvînt!“

Tribunul cumpeni cît va timp, apoi întorcîndu-se se duse la scaunul său.

„De cum va pe timpul schimbării voiți fi încă pe pod,“ zise după cîtă va vreme, „atunci trimite-l la mine. Să vină numai singur.“

Cam la două ore după aceea sta Arriŭ de desubtul aplustrului năii. El se afla în dispoziția unul om, care e purtat repede spre ore care eveniment de mare importanță și nu póte face alta, de cît să aștepte, — o dispoziție, în care după învățătura filosofiei omul bine disciplinat și cu sînge rece are să-și păstreze liniștea cea mai deplină. Cărmaciul ședea la postul său și ținea într'o mîna funia, cu care lópețile vislei se îndreptau la amîndouă laturile năii. În umbra vîntrelei zăcea cîțî va matrosi, și sus pe vargă ședea altul privind cu ochi cercetători în depărtare. Arriŭ își ridică ochii de pe solariu, care sta de desubtul aplustrului cu scopul de a servi spre controlarea direcției, și vădu pe vislaș apropiîndu-se la el.

„Căpitanul mî-a zis, că te chemă nobilul Arriŭ, și mî-a spus, că voința ta este, să te caut aici. Aci sînt.“

Arriŭ privi la figura cea svelată și plină de putere, care lucia în razele sórelui și de îmbelșugarea sîngelui roșu din launtrul său își însuși o colóre închisă, — privi la ea cu admirație și se cugetă la arenă. Impresia, ce o făcea tînérul asupra lui, fără îndoelă era favorabilă. Sunetul glasului lui vedea, că el și-a trăit viața cel puțin în mare parte sub înturînte poleitoare. Ochii îi erau limpezi și sinceri, mai mult curioși de cît dăcoși. Fața sub privirea aspră, provocătoare și superioară, care era pironită la el, nu perdea nimica din frumseța și amabilitatea sa cea tinerescă, nu vedea nici o urmă a tînguirii mute și amărite ori a amenințării sêlbactice, numai sêrnele, cari le gravéză în ea o durere adîncă, suferită multă vreme, se vedeau pe ea. În recunoscerea tăcută a acestei impresii bune grăi Romanul ca un bărbat mai bătrîn cătră altul mai tînér, nu ca stăpînul cătră sclav.

„De la hortator am înțeles, că tu ești cel mai bun vislaș.“

„Hortatorul e fórte bun,“ răspunse sclavul.

„De mult servesci?“

„Vor fi trei ani.“

„La vislă?“

„Nu-mi aduc a minte de nici o zi, în care nu aș fi stat la vislă.“

„Acésta e muncă grea. Puțini omeni pot să o supórte mai mult de un an fără de a îmbrânci, — și tu — ești încă numai un prunc.“

„Nobilul Arriŭ uită, că spiritul oțelesce răbduria. Cu ajutorul aceleia cel debil suportă multe, pe când cel tare îmbrâncesce.“

„După vorbă ai fi Iudeu.“

„Străbunii mei, cari au trăit cu mult mai înainte de cel dintăi Roman, au fost Evrei.“

„Fala cerbicósă a poporului tîu nu s'a pierdut nici în tine,“ zise Arriŭ, pentru că observă o roșetă trecînd repede preste fața sclavului.

„Fala nici când nu grăesce mai tare ca atunci, când ea e în cătuși.“

„Ce îndreptățire ai tu la fală?“

„Sînt Iudeu!“

Arriŭ zîmbi.

„Eu nu am fost nici o dată în Ierusalim,“ zise el, „dar am audît despre domniul lui. Pe unul din ei l-am și cunoscut. El a fost neguțatoriu, și năile lui umblau prin mări. El ar fi fost vrednic, să fie rege. Care e poziția ta?“

„Sînt silit a-ți răspunde de pe banca galeriei; dór eu sînt numai un sclav. Tatăl meu a fost unul din domnii Ierusalimului și ca neguțatoriu a cutrierat mările. El era cunoscut și stimat în sala de audiență a marelui August.“

„Numele lui?“

„Itamar din nîmul lui Hur.“

Mirat își ridică tribunul mîna.

„Tu — fiul lui Hur?“

După o scurtă tăcere întrebă:

„Ce te-a adus aici?“

Înda își plecă capul, și peptul său se sbuciuma. După ce se făcu stăpîn preste sentimentele sale, privi drept în ochii tribunului și zise:

„M'au acusat, că aș fi cercat, să omor pe procuratorul Valeriu Grat.“

„Tu?“ exclamă Arriŭ, încă și mai uimit și făcînd un paș în dèrept. „Tu ești acel ucigaș? Întrégă Roma a fost alarmată de istoria acésta. Eu am audît-o pe nae călătorind pe riul Lodiŭ.“

Cei doi bărbați priviră tăcînd unul la altul.

„Credeam, că familia lui Hur e ștersă de pe fața pămîntului,“ zise Arriŭ reluînd firul vorbirii.

Un val de amintiri dulci nimici fala tinerei. Lacrimi luciau în ochii lui.

„Mamă! Mamă! Și mica mea Tirzah! Unde sînt ele? O, tribunule! nobile tribune! Dacă scii ore ce despre ele, — el își încheștă mînilor în chip rugătoriu, — „o, spune-mi tot, tot, ce scii! Spune-mi, dacă ele mai trăesc, — și de cum va mai trăe-c, unde petrec ele și în ce stare? O, te rog, te rog, spune-mi!“

El păși mai aproape de Arriū, așa de aproape, cât mînilor lui atingeau mantaua tribunului acolo, unde acesta cădea la vale de pe brațele lui aședate pe pept preste olaltă. „Trei ani au trecut deja de la acea zi înfricoșată, tribune, trei ani, și fie care oră a fost pentru mine o viață întrîgă de miserie, — o viață asemenea unei muriri vecinice și fără de nici o ușurare a fară de ceea ce o dă lucrul, — și în totă vremea acesta nici un cuvînt de la nimeni, nici un glas! O, măcar de ar pute cel uitat să uite și el! O, de aș pute, să nu vîd neîncetat înainte-mi acea scenă, când smulseră pe soru-mea de lângă mine, când mamă-mea îmi aruncă privirea cea mai de pe urmă! Eu am simțit suflarea ciupei, și am vîslat în bătălie pe năi, cari se cutremurau în tôte închieturile lor, — am audit urlarea orcanului pe mare — și am ris, în vreme ce alții se rugau. Mórtea dór mi-ar fi fost scăpare, mi-ar fi fost fericire nespūsă în necasul meu! Vîslarea, — da, a cerca în luptă, în încordare grozavă, să scap de năluca aceea, care mere apuca zilnic! O, gîndesce, aat de puțin e deja, ceea ce-mi pôte ajuta! Spune-mi, că ele sînt mórte, dacă nu încă și mai mult, căci fericite nu pot să fie, după ce eu pentru ele sînt perdut. Eu audiam în timp de nôte, cum mă chemau pe nume, — le-am vîdut umblând pe apă. O, nici când nu pôte să fie ceva mai adevêrat, mai scump de cât iubirea mamei mele! Și Tirzah! — rêsufierea ei era ca mirosul de crini albi. Ea era râmurelui cel mai tînăr al finicului, — așa de gingașă, așa de amabilă, așa de frumoasă! Ea era zilnicul sóre al vieții mele, — venirea și mersul ei erau musică pe sama mea. — Și a mea a fost mîna, carea le-a aruncat în adâncimea de ocară, — eu —“

„Așa dar recunosc, că ești vinovat?“ întrebă Arriū cu asprime.

Schimbară, ce se petrecu cu Ben Hur, se păru de tot admirabilă, așa de fără de veste. așa de extraordinară a fost ea. Glasul lui se înăspri și-si însuși un sunet dur; mînilor i-se ridicară făcute pumnii, fiesce care fibră a trupului lui trêmura, și ochii lui se învâpăiară.

„Tu ai audit despre Dumnezeu părinților mei,“ zise el, „despre vecinicele Iehovah. Pe adevêrătatea și atotputința lui și pe iubirea, cu care a condus și călăuzit el pe Israel dintru început, îți jur: eu sînt nevinovat!“

Tribunul părea a fi mișcat.

„O, Romane nobil!“ continuă Ben Hur, „dă-mi un leac de credemint! Trimite-mi o rază de lumină în înturerecul meu, ce zilnic se face tot mai negru!“

Arriū se întorse și se preumblă pe pod în cöce și în colo.

„Nu ți-s'a făcut nici o investigare?“ întrebă el oprindu-se fără de veste.

„Nu!“

Romanul își ridică mirat capul.

„Nici un interrogatoriu, nici un martor? Cine a rostit judecata asupra ta?“

Romanii, — de acesta să-si aducă a minte cetitoriul, — în nici un timp nu erau stimători mai mari ai legii și ai formelor ei ca în zilele decădintei lor.

„Maū legat cu funii și m'au tîrît într'un beciū al turnului. Nu am vîdut pe nimeni. Nimeni nu m'a întreat. În cealaltă zi m'au dus ostași la țermul mării. De atuncia sînt sclav de galeră.“

„Ce dovedei ai fi putut produce?“

„Eram un copil, prea tînăr pentru a pute fi conjurat. Grat îmi era necunoscut. Dacă întru adevêr aș fi avut propusul de a-l omori, atunci nici locul nici timpul nu ar fi fost potrivit. El călăria în mijlocul unei legiuni, și era zi mare. Eu nu aș fi putut să scap. Eu mă țineam de o clasă, care trăia în prietinie sinceră cu Roma. Pe tatăl meu l-a distins pentru servițiile lui împêratul. Noi puteam să perdem o avere mare. Era sigură perirea mea, — a mamei și sorei mele. Nici un motiv nu aveam spre ură asupra lui Grat, — din contră chiar și dacă propusul meu de a-l ucide ar fi fost orî cât de hotărît, tôte considerațiunile: averea, viața familia, consciința, legea, — pentru un Israelit tot atîta, cât și respirarea plumănilor, — trebuiau să-mi oprêscă mîna. Nu-mi ieșisem dinu minți. Mai bucuros aș fi ales mórtea de cât ocară, — și astăzi așa cred, tot așa aș alege.“

„Cine a fost cu tine, când s'a întîmplat aruncătura?“

„Stam pe conperis, — pe coperișul casei mele părintesci. Lângă mine era Tirzah, însă-si bunătatea și curățenia sufletului întrupată. Ne rîzimam preste balustradă, ca să vedem legiunea trecînd. Sub apêsarea mînilor mele s'a mișcat o cărămidă și a cădut pe Grat. Credeam, că l-am omorit. O, ce gröză m'a cuprins!“

„Unde era mamă-ta?“

„În chilia sa din jos.“

„Ce s'a întîmplat cu ea?“

Lui Ben Hur i-se strînsesă pumnii, și el rêsufia adînc.

„Nu scii. Vîdui, cum o tîrîră de acolo, — asta e tot, ce scii. Tôte viețuitoarele le mînară din casă, până și animalele cele necuvîntătoare, și sigilară porțile. Noi aveam să nu ne mai întörceam nici o dată. Pentru ele mă rog. O, numai un singur cuvînt! Ele cel puțin au fost nevinovate. Eu scii ierta, — dar, nobile tribune, te rog de scusă! Un sclav ca mine are să nu grăescă nici de iertare nici de rêsburare. Eu sînt legat cu cătuși de vîslă pe tötă viața.“

Arriū ascultase cu atențiune. După tôte esperințele, ce le căștigase din viața sclavilor, el ajunse la conclusia: De cum va sentimentul, ce i-s'a vîdit aci, era fătărit, atunci el a fost martorul unui cap d'operă a măestriei de a se preface. Er dacă lucrul s'a întîmplat așa, pe cum l-a depins Iudeul, atunci nu încăpea nici o îndoelă la nevinovăția lui. Și de cum va e nevinovat, atunci cu cătă orbie turbase asupra lui forța! Un neam întreg șters de pe fața pămîntului, pentru o simplă întîmplare! Acest gînd îi făcu, să se cutremure.

(Va urma.)

Bibliografie.

„Enciclopedia Română“. Primul înscințarea, ca fasc. II. al acestei mari opere, despre care presa română a publicat numeroase recenziuni elogiöse, este deja sub tipar și se va expedia abonaților la începutul lui Decembrie st. v. Acest fascicol cuprinde numeroase articole de interes special românesc (Alexandri, Alexandrescu, Alexandru (Domni român), Anonymus, (cu un facsimile al cronicei sale), Alexi etc.) apoi multe ilustrațiuni (biserica Antim, plante, animale, tipuri americane), și o excelentă hartă a Americii, lucrată după starea mai nouă în stabilimentul F. A. Brockhaus din Lipsca. În total acest fascicol cuprinde mult preste 1000 de articole. — *Prețul de prenumerare* este 1 fl. de fascicol și se achită anticipativ, ast fi că abonații noi au să trimită la librăria W. Krafft în Sibiu prețul celor 2 fasc. apărute și anticipativ prețul fascicului III., deci în total fl. 3. — *Abonamente cu preț redus* de fl. 8. — pentru 10 fasc. și fl. 15. — pentru 20 fasc. pe lângă achitarea întregă și anticipativă a acestor sume, se primesc numai până la finea anului curent.

La tipografia seminarială se mai află de vîndare:

Îndreptariu

în cauza dărilor directe de stat, pentru oficiile parohiale gr. catolice. Blăș 1896.

Broșura constă din 39 pagini, în cari se dau înviațiunile cele mai bune, cum au să purcedă oficiile parohiale și curatoriile, cum și privații la aruncarea și conscrierea dărilor de stat și anume: 1. a dării de case, 2. a dării de căștig, 3. a dării după camete, 4. a dării supletöre generale de venit, 5. a taxei de scutire dela miliție, 6. a dării de arme și de vînat și 7. comisiunile pentru aruncarea dărilor. — Prețul unei broșuri e 8 cr., expedită franco sub fașe 11 cr.

Editor și redactor răspundător:

Dr. Victor Szmigelski.

Sz. 5720—1896.

(42) 1—1

Pályázati hirdetés.

Alsófehér vármegye balázsfalvi járásában Szász-Csanád község székhelyi rendszerezett körorvosi állomás halálózás folytán üresedésbe jöven arra ezennel pályázatot nyitok.

A körorvos évi javadalmazása 500 frt. fizetés és 150 frt fuvarátalány, mely előzetes havi részletekben Szász-Csanád község pénztárából fizettetik ki; a gyógydjakra nézve a körorvos a községekkel szabadon egyezkedhetik, azonban a vagyontalanokat ingyen köteles gyógykezelnii. köteles továbbá körét havonként legalább kétszer beutazni.

A község Szász-Csanád körtjegyzőségéhez tartozó 9 község (10.656 lakossal) képezi.

Felhivom mindazokat, kik ezen állást elnyerni ohajtják, hogy az 1883. évi I. t.-cz. 9. §-a és az 1876. évi XIV. t.-cz. 143. §-a értelmében képesítésüket igazoló okmányokkal, politikai magatartásukat és erkölcsi magavizitésüket tanúsító bizonylatokkal felszerelt pályázati kérvényüket hozzám 1896. évi deczember hó 26-ig annál is inkább nyujtsák be, mert a későbbben beérkezőket figyelembe venni nem fogom.

A választás az egészségügyi kör székhelyén Szász-Csanádon a község házánál folyó évi deczember hó 30-án d. e. 10 órakor fog megejteni.

A szolgabírói hivatal

Balázsfalván 1896 November hó 28-án.

Simonffy
főszolgabíró.